

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

8 maart 2002

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van mevrouw Patricia Ceysens en de heer Jacques Laverge –

betreffende het opzetten van experimenten inzake telewerk in de Vlaamse administratie en de Vlaamse openbare instellingen

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Huisarbeid behoort tot de mogelijkheden van de moderne arbeidsmarkt. De vraag naar flexibiliteit aan de kant van de werknemers is groot, zowel in het kader van onthaasting als met het oog op een betere combinatie van arbeid en gezin.

De Kamer van volksvertegenwoordigers en de Belgische Senaat hebben respectievelijk op 13 juni 1996 en 24 oktober 1996 een wet aanvaard die voorziet in een overkoepelende regeling van de huisarbeid. De wet van 6 december 1996 betreffende de huisarbeid verscheen in het Belgisch Staatsblad van 24 december 1996 (blz. 31993-31996).

Over de Nederlandse term huisarbeid heeft zich tijdens de bespreking van het wetsontwerp betreffende de huisarbeid een uitgebreide discussie ontwikkeld. Velen waren van oordeel dat de term huisarbeid meer refereert aan huishoudelijk werk dan aan het verrichten van professionele arbeid in een locatie die door de werknemer zelf wordt gekozen en die zijn woonplaats of één van zijn verblijfplaatsen kan zijn. Na onderzoekwerk is gebleken dat men in het Sociaalrechtelijk Woordenboek de termen "thuiswerk", "thuiswerker", "thuisarbeid" en "thuisarbeider" niet terugvindt. Daarentegen vindt men er :

- "huisarbeid" : arbeid ten behoeve van een onderneming, welke niet wordt verricht op een plaats door de werkgever aangewezen, doch meestal in of nabij de woning van de arbeider ;
- "huisarbeider" : werknemer die huisarbeid verricht.

Het gebruik van de sociaalrechtelijke terminologie, vastgesteld in het Sociaalrechtelijk Woordenboek, wordt bij decreet van 25 september 1975 van de Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap tot verbetering van de sociaalrechtelijke terminologie in de overheidsdiensten verplicht gesteld voor alle teksten die in overheidsdiensten worden opgesteld of voorbereid.

Er bestaat soms een verwarring tussen de termen huisarbeid, telewerken en telethuiswerken. Hierboven gaven we reeds een definitie van huisarbeid. Traditioneel wordt er van telewerk gesproken indien informatica- en telecommunicatietechnologieën worden gebruikt om werk te verrichten op afstand van de plaats waar de arbeidsresultaten

nodig zijn of waar het werk conventioneel zou worden verricht. Telethuiswerk is een combinatie van huisarbeid en telewerken, met andere woorden huisarbeid waarbij gebruik gemaakt wordt van moderne informatica- en telecommunicatietechnologieën.¹

Cijfers over het aantal huisarbeiders zijn in België niet echt voorhanden. In België bestaan geen officiële statistieken, net zomin als in vele andere Europese landen. In 1896 telde men ongeveer 125.000 huisarbeiders. In 1910 waren er dat 5.000 meer. Sedert de jaren twintig is hun aantal sterk afgenomen. In Nederland groeide het aantal huisarbeiders tussen 1992 en 1999 van 60.000 naar ongeveer 300.000. Het Telewerkforum schat dat in 2006 ongeveer 1 miljoen Nederlanders hun werk elders dan achter het traditionele bureau op het hoofdkantoor zullen uitvoeren. Blijkens een onderzoek van 1993 door Eurostat wordt het aandeel van de huisarbeiders geschat op 7,7 % van de werknemers. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat de gehanteerde definitie van huisarbeid sterk verschilde van de juridische definitie, aangezien Eurostat de bezoldigde werknemers heeft geteld die doorgaans thuis werken. Onder deze definitie vallen bijvoorbeeld ook handelsvertegenwoordigers die thuis hun administratie doen.

Tijdens de vorige legislatuur werd in het Vlaams Parlement een voorstel van resolutie van toenmalig Vlaams Volkvertegenwoordiger Sonja Van Lindt en Vlaams Volksvertegenwoordiger Anny De Maght-Aelbrecht betreffende het opzetten van een experiment inzake thuis- of telewerk in de Vlaamse administratie aangenomen (Vlaams Parlement, stuk 458 (1996-1997)).

Die resolutie bepaalde dat er een experiment zou worden opgezet waarin een beperkt aantal mensen in de administratie van de Vlaamse overheid de mogelijkheid werd geboden om hun professionele taken vol- of deeltijds te verrichten in hun woonplaats.

Het analoge voorstel van resolutie dat tijdens de vorige legislatuur op federaal niveau werd ingediend door toenmalig senator Lisette Nelis-Van Liedekerke en senator Jeannine Leduc (Senaat, stuk 1-578/1 (1996-1997)) kreeg geen parlementaire behandeling en bleef bijgevolg zonder voorwerp. Momenteel is een voorstel van resolutie hangende in de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het voorstel werd ingediend door mevrouw Kathleen

¹ Uit Patrick MAERTEN, "Telewerken : juridische aspecten van een virtuele arbeidsorganisatie", in : Oriëntatie, 10 oktober 2000.

van der Hoofst en de heren Filip Anthuenis en Jef Valkeniers (Kamer, stuk 876/1 (1999-2000)).

Het gevolg dat aan de resolutie van Sonja Van Lindt en Anny De Maght-Aelbrecht is gegeven, bleef beperkt. De thematiek van telewerken werd verdrongen in het informatietechnologie-actieprogramma van de toenmalige minister-president. Geen enkel van de 28 goedgekeurde projecten bevatte een concreet telewerkproject. Ook het gevraagde gevolg in het Vlaams Parlement is er nooit gekomen.

Wel werd vanaf januari 1999 een proefproject 'alternatief werken' in de welzijnssector doorgevoerd. Kind & Gezin wou hiermee een integratie van meerdere innovatieve werkvormen verwezenlijken, namelijk telewerk, satellietkantoor, thuiswerk, een innovatief kantoorconcept maar ook flexibele werktijden, resultaatgericht werken enzoverder. Kind & Gezin kreeg hiervoor trouwens de HRM Development Award. In de testfase bleef de methode beperkt tot twee afdelingen van Kind & Gezin, ook proeftuinen genoemd: de afdeling Algemene Diensten (met 15 deelnemers) en de ICT-afdeling (36 deelnemers). Aan het begin van de week stelt iedereen een weekprogramma op. Maandag is er een briefing en donderdag een staf, waarop iedereen aanwezig moet zijn. De overige dagen bepaalt de werknemer zelf wanneer en waar hij of zij werkt. Werknemers hoeven niet per se thuis te werken, maar kunnen ook terecht in de provinciale afdelingen. De evaluatie² van het project is zeer positief. Er wordt meer en beter gewerkt, werknemers zijn meer gemotiveerd en tevreden.

Tegelijk toonde de evaluatie aan dat er enkele uitdagingen zijn:

1. er werd vastgesteld dat alternatief werken niet altijd evident is. Het stelt zowel aan de leidinggevende als aan de werknemer nieuwe eisen;
2. enkele aspecten van de alternatieve werkorganisatie behoefden nog verdere uitklaring (zoals de personeelsadministratieve aspecten, de interne en externe communicatie, alsook de datacommunicatie);
3. er moet een zekere cultuur en welwillendheid vanwege het personeel aanwezig zijn om alternatief werken in een onderneming of instelling te kunnen uitvoeren;

² Sandra VAN DER MESPEN, "Alternatief werken binnen Kind & Gezin. Evaluatie proefproject Alternatief Werken", december 2000.

4. alternatief werken is een groeiproces met bijhorende groeipijnen. Een proefproject in één dienst kan niet zomaar gekopieerd worden naar een andere dienst;

5. alternatief werken zal ook niet bij alle werknemers tot een grotere tevredenheid leiden.

Ook vanuit het privé-bedrijfsleven groeit de interesse voor telewerken. Al in 1997 schoof het VEV telewerk naar voor als een middel om files te helpen bestrijden. Tijdswinst is overigens één van de grootste verwachte voordelen van telewerken. Bovendien schept het nieuwe mogelijkheden voor herintreders en gehandicapten en zou het moeten leiden tot een lager ziekteverzuim. Anderzijds vraagt het voor bedrijven een extra investering in ICT. Meer bepaald de aanschaf van laptops, internet, gsm's en dergelijke zijn noodzakelijk om een werknemer elders dan op kantoor zijn werk te kunnen laten uitvoeren. Daartegenover staat dan weer een besparing van ruimte en infrastructuur ter plekke, vermits niet alle werknemers gelijktijdig aanwezig zijn.

Huisarbeid heeft een grote evolutie doorgemaakt. Vroeger situeerde huisarbeid zich vooral in het bewerken van grondstoffen of gedeeltelijk afgewerkte producten. Vooral in de textiel- en kledingsector kende huisarbeid een opmerkelijke opgang in de vorige eeuw. Ten gevolge van de toegenomen standaardisering van het productieproces en de teloorgang van de sectoren waar er het meest beroep werd gedaan op huisarbeid, in het bijzonder na de tweede wereldoorlog, ging het aantal huisarbeiders sterk achteruit. Vandaag situeren de mogelijkheden van huisarbeid zich in de tertiaire sector, in tegenstelling tot vroeger, toen huisarbeid zich voornamelijk in de secundaire sector ontwikkeld heeft.

De ontwikkeling van de dienstensector, de sterke vooruitgang op het vlak van de communicatietechnologie en telematica en de problemen inzake ecologie en mobiliteit hebben een vernieuwde aandacht voor de mogelijkheden van de huisarbeid met zich meegebracht. Tevens wordt huisarbeid overwogen vanuit het perspectief van gezinstaken en de kinderopvang. In tegenstelling tot het verleden gaat het echter niet meer om manuele huisarbeid, maar veeleer om intellectuele arbeid, en in het bijzonder om telewerk.

In het Witboek van de Europese Commissie (blz. 29) werd telewerk al voorgesteld als één van de negen toepassingsgebieden voor strategische projecten met betrekking tot de ontwikkeling van transeuropese telecommunicatienetwerken. De

Commissie stelde dat telewerk een belangrijke bijdrage kan leveren tot de verplaatsing van werk en vestigingen naar de minder begunstigde gebieden in Europa (het platteland, perifere gebieden, saneringsgebieden enzovoort). Telewerk maakt als dusdanig deel uit van een omvattend pakket maatregelen dat gericht is op economische groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid.

Deze werkvorm betekent een evolutie inzake arbeidsorganisatie, zowel voor werkgever als voor werknemer. Zelfdiscipline vanuit de hoek van de werknemer en een goed uitgetekende opdrachtenplanning voor de werkgever zullen de sleutelwoorden worden in deze nieuwe werkvorm. De voornaamste oorzaak van het uitblijven van de doorbraak van huisarbeid zou te situeren zijn op het vlak van de managementcultuur. Belgische managers zouden moeilijk kunnen afstappen van het idee dat een gebrek aan directe controle een dalende productiviteit van de werknemers tot gevolg zou hebben.

Het is evident dat huisarbeid geen zaligmakend alternatief is voor elk administratief werk, voor elke functie en voor elk niveau. Huisarbeid biedt naast de vele voordelen ook enkele nadelen. Vanuit het oogpunt van de werkgever is er het reeds aangehaalde probleem van controle. Van de kant van de werknemers bestaat er een vrees om terecht te komen in een sociaal isolement. Bovendien kan er een te grote vermenging tussen privé- en beroepsleven optreden. Daarom is het belangrijk om het vrijwillige karakter van de voorgestelde experimenten van huisarbeid of telewerk te waarborgen.

Tevens moet worden gezocht naar een mogelijke combinatie van huisarbeid en arbeid buitenshuis. Het is immers best mogelijk dat een aantal functies deels thuis, deels buitenshuis kunnen worden verricht. Daarbij moet worden opgemerkt dat de term "huisarbeid" niet al te letterlijk mag worden opgevat als arbeid in de privé-woning van de werknemer. De essentie van huisarbeid is dat de werknemer tegen loon arbeid verricht onder het gezag van een werkgever in zijn eigen woonplaats of op elke andere door hem gekozen plaats, zonder dat hij onder het toezicht of de rechtstreekse controle van de werkgever staat. In de privé-sector heeft Alcatel, dat gelegen is in Antwerpen, een satellietbureau in Gent opgericht, opdat de Oost-Vlaamse werknemers de files aan de Kennedy-tunnel kunnen vermijden. Ook Siemens voerde sinds 1997 diverse vormen van telewerken in. Fulltime telewerken wordt er niet gepromoot, het systematisch thuis werken (minstens één dag per week) en werken in de telekantoren daarentegen wel.

Huisarbeid resorteert echter een aantal positieve spillovereffecten op andere maatschappelijke domeinen, zoals ontlasting van de steden, tijdswinst inzake woon-werk-verkeer én kinderopvang.

De vernieuwde aandacht voor en het nieuwe karakter van huisarbeid roepen op dit ogenblik een aantal vragen op :

- in welke mate kunnen wij in België gebruik maken van de moderne technologie om huisarbeid mogelijk te maken ?
- welke functies komen in aanmerking voor huisarbeid ?
- welke voor- en nadelen ondervinden huisarbeiders en hun werkgevers ?
- bevordert huisarbeid inderdaad de combinatie van professionele arbeid met gezinstaken ?
- vergroot huisarbeid de efficiëntie ?
- welke impact heeft huisarbeid op het fileprobleem ?
- welke impact heeft huisarbeid op het vlak van kinderopvang ?
- wat is de impact van huisarbeid op absentisme op het werk ?
- wie is er geïnteresseerd in huisarbeid ?
- op welke manier kan huisarbeid in de overheidsadministratie worden ingevoerd zonder afbreuk te doen aan de publieke dienstverlening ?
- ...

Om enig uitsluitsel te krijgen over deze vragen, zou het interessant zijn dat de Vlaamse overheid bij haar diensten een aantal experimenten doorvoert met huisarbeid. Naar het voorbeeld van Kind & Gezin kunnen ook andere Vlaamse openbare instellingen een experiment opzetten. En ook het Vlaams Parlement zelf zal het goede voorbeeld geven door het personeel in een telewerkexperiment in te schakelen. Tevens zal bij de diverse politieke fracties worden aangedrongen om de medewerkers deeltijds thuis te laten werken. Deze laatste groep kan overigens ook terecht in satellietlokaties, vermits nagenoeg alle partijen lokale afdelingen hebben.

Omdat het om een experiment gaat, kan er geen uitsluitend worden gegeven over de uiteindelijke impact op het fileprobleem, de kinderopvang en dergelijke, maar zullen mannen en vrouwen wel ondervraagd kunnen worden over de voor- en nadelen van dit systeem. Een zorgvuldige selectie van de taken die in aanmerking komen voor het experiment kan al duidelijk maken welk type van werk geschikt is of kan zijn voor huisarbeid.

Huisarbeid hoeft geen zwart-wit discussie te worden tussen voor- en tegenstanders. Uit diverse ondervragingen van werknemers blijkt dat de interesse voor huisarbeid groot is, maar dat huisarbeid tegelijk gemengde gevoelens oproept, zeer in het bijzonder met betrekking tot het gemis aan sociale contacten en de scheiding tussen privé- en beroepsleven. Belangrijk is dat er wordt gezocht naar een nieuwe plaats voor huisarbeid in de hedendaagse socio-economische situatie, opdat zowel werknemers, werkgevers en de maatschappij kunnen winnen bij deze werkvorm.

Aangezien de overheid een voortrekkersrol wordt toebedeeld in het experimenteren met huisarbeid, wordt aan hen die beducht zijn voor mogelijke negatieve gevolgen voor de huisarbeider een garantie geboden. Deze resolutie heeft immers tot doel om na afloop van het experiment de resultaten in het Parlement te evalueren en het systeem zo nodig bij te sturen. Op die manier wordt het maatschappelijke debat over huisarbeid op gang getrokken en zal de overheid tijdig een pasklaar antwoord kunnen bieden op het ogenblik dat de huisarbeid, en in het bijzonder het telewerk, tot volle ontplooiing zal komen.

Het is immers niet voldoende dat de overheid enkel meehelpt aan het uitbouwen van een degelijke infrastructuur op het ogenblik dat huisarbeid tot ontwikkeling zal komen. De overheid moet ook een beleid voeren dat de uitbouw van nieuwe diensten stimuleert.

Patricia CEYSENS

Jacques LAVERGE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- rekening houdend met het wettelijke kader inzake de huisarbeid, in casu de wet van 6 december 1996 betreffende de huisarbeid ;
- overwegende dat er een sterke vooruitgang is inzake communicatietechnologie en telematica ;
- overwegende dat het dagelijkse woon-werk-verkeer mobiliteitsproblemen veroorzaakt ;
- overwegende dat vele gezinnen moeilijkheden ondervinden om op een bevredigende wijze hun professionele activiteiten te combineren met hun gezinstaken ;
- rekening houdend met de potentiële positieve spillover-effecten van huisarbeid op andere maatschappelijke domeinen ;
- overwegende dat het wenselijk is om een beter inzicht te krijgen in de mogelijkheden, alsook de voor- en nadelen van huisarbeid ;
- gelet op de bevindingen van het proefproject 'alternatief werken' bij twee afdelingen van Kind & Gezin ;
- overwegende dat het Vlaams Parlement het engagement is aangegaan om binnen de eigen diensten een experiment inzake telewerk te starten, alsook er bij de politieke fracties van de democratische politieke partijen op aan te dringen een dergelijk experiment door te voeren met hun parlementaire medewerkers ;
- vraagt de Vlaamse regering :
  - 1° statistische informatie te verzamelen met betrekking tot huisarbeid, teneinde de omvang ervan beter te kunnen inschatten en te volgen, alsook een duidelijk zicht te krijgen op het statuut, de leeftijd, het geslacht en de motivatie van de huisarbeiders ;
  - 2° binnen zes maanden een experiment inzake huisarbeid of telewerk op te zetten in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen voor de duur van één jaar, waaraan werknemers enkel op vrijwillige basis kunnen deelnemen ;
  - 3° privé-bedrijven aan te moedigen om telewerk te integreren in hun arbeidsorganisatie,

onder meer door een premie als bijdrage in de aanschaf van extra werkmateriaal en infrastructuur ;

- 4° jaarlijks een verslag op te stellen over de resultaten van de experimenten ten behoeve van het Vlaams Parlement.

Patricia CEYSENS

Jacques LAVERGE
